

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

nr. 1 2015

Tema: *Barn och ungdom*

INNEHÅLL

Barn möter historien på hembygdsgårdar och Murberget	3	Den gamla brunnen	13
Mitt första skolår	5	Getsommar	15
Hur björnen fick stubb	7	Apropå vildsvin	16
Hästen som hittade hem	8	Lekar nu och då	17
Kroppskontakt när beröringstabu råder	9	Vinterns fröjder	18
Hembygdsträffen 2015	10	Min uppväxt i sågverk och brädgårdarnas rike vid Sundsvallskusten	19
En liten värld bland fjällen	11	Museala vardagsrum	21

Ledare Barn och ungdom.

"Barn är ett folk och de bor i ett främmande land,
detta land är ett regn och en pöl
Över den pölen går pojkarnas båtar ibland
och de glider så fint utan köl
Där går en flicka som samlar på stenar, hon har en miljon
Kungen av träd sitter stilla bland grenar i trädkungens tron
Där går en pojke som skrattar åt snö
Där går en flicka som gjorde en ö av femton kuddar
Där går en pojke och allting blir glass som han snuddar
Alla är barn och de tillhör det gåtfulla folket..."

Foto: Linda Thomson

Olle Adolphsson beskriver så magnifikt det oförstörda barnet med dess underbara fantasi och inlevelseförmåga. Men ett varningens finger lyfts för alla kommersiella krafter som suger tag i dagens barn via media och halvfabrikat av "pyssel" och dåliga filmer istället för berättade sagor när man får fantisera själv och andra upplevelser i lek.

Våra hembygdsgårdar med intressanta prylar från förr kan sätta fantasin i rörelse med hjälp av vuxnas berättande. En Tidsmaskin kan försätta oss tillbaka i tiden – inte bara till mormors mormors tid, dvs 1800-talets bonde- och arbetarmiljöer... Nej vi har en betydligt äldre historia att också bevaka. Medeltiden gör sig påmind i bygderna genom kyrkorna – ofta de äldsta byggnaderna i trakten – och på många ställen finns gravfält från både järn- och bronsålder. Hur levde vi då?

Runt de flesta hembygdsgårdar finns outnyttjad skogsmark att ta i anspråk för spännande upplevelsevandringar...

När detta trycks har vi genomfört årets hembygdsgård på Murberget, där barnen och ungdomarna stått i fokus och vi hoppas att programmet inspirerat till nytänk! Det ska vara kul att vara på hembygdsgården också för de unga: ordnad lekplats och tillfälle för andra uteaktiviteter är ett måste för att ungarna ska trivas och kan då också ge medföljande vuxna respekt för annat under vistelsen på gården.

I detta nummer finns förhoppningsvis fler inspirationskällor och Läns museet Murbergets hembygdskonsulent, pedagoger och slöjkd konsulenter finns som resurser!

Barnen och deras föräldrar är våra nya medlemmar som ska ta över!

Margareta Johansson
ordf. Medelpads hembygdsgård

Lena Landin
ordf. Ångermanlands hembygdsgård

Barn möter historien på hembygdsgårdar och Murberget

Friluftsmuseer och hembygdsgårdar erbjuder en fullständigt unik möjlighet att paketera historia och sälja det som underhållning. De gamla miljöerna bidrar tillsammans med pedagogiska metoder till att skapa en föreställning om livet förr. Genom att på olika sätt väcka besökarnas empati kan de lockas att bli intresserade av de fakta man vill förmedla.

Dessa miljöer ger oss stora möjligheter att väcka barns historieintresse. Barn idag har väldigt många andrahandsupplevelser genom datorer, tv och mobiler. Här kan vi erbjuda äventyr och upplevelser som de annars inte kommer i kontakt med. Och dessutom på riktigt, IRL (in real life) eller AFK som det nu heter (away from keyboard)!

Ett sätt att möta historia är Tidsresan. Syftet med metoden är att det ska vara inbjudande, visuellt, deltagande och utbildande. Ofta ingår praktiska moment där kropp och sinnen involveras. Man kan ta upp svåra ämnen och överföra dem till en lättare kontext. Inför en tidsresa krävs ett genomarbetat förarbete. Ofta utgår vi från något aktuellt ämne som vi sedan plockar in i en äldre kontext. Vi använder alltid arkiv och bibliotek för att få fram de fakta vi behöver. Även skönlitteratur, foto och film kan vara inspirationskällor. När vi har en ram, bygger vi en historia utifrån det. Tidsresan är alltid uppdelad i minst tre olika faser. Introduktion, genomförande och avslutande samtal med reflektion.

Under hösten 2014 gick museets tidsresa till år 1912. Ett av kokhusen på friluftsmuseets fäbodvall gjordes med enkel rekvisita om till ett nybyggarehem i Tarasjönäs i Junsele socken. Spelplatsen för en dag i Märta Dorotea Salomonssons, Snickar-Dea kallad, och hennes man Elias Salomonssons liv var skapad. Hon var mor till tio barn och levde ett fattigt liv i Junsele. Efter att fått lämna arrendegården flyttade de runt och försörjde sig genom Elias arbete i skogen. Dea var något så ovanligt som träsniderska och tillverkade redskap och leksaker som hon bytte mot mat och nödvändigheter.

Som arbetare ägde familjen ingen mark. Ändå bestämde de sig efter alla år av hemlöshet för att bygga ett enkelt timmerhus på kronans mark. Men att bygga på kronans mark var förbjudet. Tre gånger byggde de upp huset och tre gånger kom kronofogden och rev ned det. Resultatet av detta slit blev att maken Elias vandrade till Stockholm 1913

där han berättade för riksdagsmän hur nybyggare i Junsele har det. Han kom tillbaka med rätten att få bygga hus på kronans mark.

Tidsresan riktar sig till skolklasser i årskurs 3 och 4. I introduktionen får de träffa Greta och höra vart de ska resa i tiden samt byta om till enkla, tidsenliga kläder. Greta, som är tidsresenär, tar med barnen genom en magisk portal och vips är de alla i år 1912. Barnen kommer till nybyggartorpet för att söka arbete för dagen. De möter Dea och Elias och även om det är knapert i torpet lovas de mat som lön om de hjälper till. Det blir till att bära ved och vatten, slipa yxor och knivar på slipstenen, städa, diska, slöjda, baka bröd och göra kams. Under arbetets gång får de ta del av Deas och Elias historia. Och i slutet är de med och bestämmer om Elias ska gå till Stockholm och de tipsar även Dea om att hon borde börja tälja hundar, det ger mer betalt än trähästar enligt en priskurant från tiden har de tagit reda på. Innan de vandrar tillbaka delar alla på det bakade brödet och den goda kamsen.

Väl tillbaka i nutiden samtalar och funderar Greta med eleverna om vad som hände. Tillsammans reflekterar de över den lilla människans rätt och möjlighet att göra sin röst hörd. De får sedan höra om vad som verkligen hände med Dea och Elias. Besöket avslutas sedan med att eleverna får gå in på museet och se några av de alster som finns bevarade efter Snickar-Dea. I en monter står bl a en brun hund som hon snidat. Och då kommer belöningen ▶

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

Redaktör och ansvarig utgivare:
Anders Sällvin
Tel 070-66 21 500 / 060-421 08
anders.sallvin@hotmail.com

Hembygden i Medelpad & Ångermanland
utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsgårdar i 4 nummer årligen. Distribueras gratis i 10 ex. till samtliga hembygdsgårdar anslutna till förbunden.
Prenumeration 150,-/år, insättes på BG 5491-5806. Ange "Prenumeration Hembygden" samt ditt namn och din adress.
Lösnummer 40:- kan beställas av
Anders Sällvin: 070-66 21 500 / 060-421 08

Redaktionskommitté
Ann Renström
ann.renstrom@telia.com
Tel. 0612-214 16
Sunnanåker 301, 873 92 Bollstabruk

Margareta Johansson
margareta@vaxtfoto.se
Tel. 060-931 11
Östloning 120, 860 40 Indal

Laila Söderström
laila.soderstrom@telia.com
Tel. 0613-331 15
Skällsta 504, 872 98 Noraström

Anders Sällvin
anders.sallvin@hotmail.com
Tel. 060-421 08
Åstön 765, 860 35 Söråker

ISSN 1100-0554

Form & tryck: Accidens, Sundsvall.

Besök våra hemsidor
www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Omslagsbild:
Stundars friluftsmuseum i Korsholm, Finland.

Kommande nummer:
Tema: Husen berättar
Manusstopp: 18 april

för tidsresemotoden: flera av barnen frågade med stora ögon – men om de här är på riktigt, var då det vi upplevde också på riktigt?! Började hon att tälja hundar precis som vi sa?!

Vi har även gjort tidsresor till forntiden och medeltiden. Metoden är så att säga tidlös. Och lämplig miljö går alltid att ordna med enkla medel, det är fantasin, leken, deltagandet samt berättelsen som är det viktigaste.

Men några saker är vi noga med. Vi ordnar alltid kläder till barnen som de får bära under resan. Det behöver inte vara historiska korrekta och kompletta. Det kan räcka med ett huckle, en kjol, ett förkläde, en skjorta eller en keps. Målet är att på detta sätt suddas bort nutiden och skapa en gemenskap i gruppen. Dessutom är vi konsekventa med att flickor är flickor och pojkar är pojkar. De får göra olika sysslor, bara flickorna får hjälpa till med maten, bara pojkarna får slipa yxan. Det kan verka politiskt inkorrekt men genom att låta barnen möta och uppleva dåtidens syn på genus väcks tankar om hur det är idag. Vilka rättigheter har pojkar och flickor idag?

Men vi gör mycket mer än tidsresor. Sagovandringar är ett annat sätt att möta ett kulturarv. På fri-luftsmuseet gjorde vi en enkel stig mellan miljöerna. En berättare leder gruppen och de berättade sagorna och sägnerna förstärks med små glimtar utmed stigen. Några glimmande trollögon bland stenarna, hästtagel på en torraka som en skymt av skogsrået, ett offerkast till vittra, ett guldhorn tappat av en vitterko, ett luffartecken ritat med kol vid gårdsporten, några vita tygsjok som vajar nere i hagen som älvor... fantasin får spelrum!

Vi genomför även kultur- arvsdagar. Då åker vi ut i länet och besöker skolan på plats. Ibland sker dagen på skolan men

oftast försöker vi hitta en kulturmiljö i närområdet där vi kan vara tillsammans med elever och lärare. Under en sådan dag reser vi inte i första hand i tiden. Istället är det praktiska moment med hantverk, matlagning och prova på-aktiviteter som är i fokus för att lära sig mer om en specifik plats historia. Med Stige skola i Indal har vi haft fantastiska järnåldersdagar på det närliggande gravfältet i Glömsta. Där har alla drygt 100 eleverna lagat mat i kokgrop, slagit mynt och lekt vikingalekar mm samtidigt som de fått lära sig mer om järnåldern och gravfältet. Häggdångers skola fick en heldag om stenålder på samma sätt. I bygden finns en stenåldersboplats vid en tjärn. Den ligger dessutom inom gångavstånd från havet. Här fick eleverna besöka platsen, laga mat, garva skinn och slöjda. Vi gick även till havet för att få en känsla av hur det egentligen såg ut på platsen under stenåldern. Den lilla tjärnen var då en havsvik. Vid havet målade vi med rödockrafärg, gjord på sältran, på några stenar. Tänk om dessa nya hållmålningar blir kvar för 1000-talsår in i framtiden!

Möjligheterna är oändliga, vi har nästan 9000 års historia att ösa berättelser ur här i länet. Och det behövs inte så mycket för att tända intresset. Speciellt inte när det som sker, nästan sker på riktigt. Vetgirigheten och nyfikenheten finns hos barnen och behovet att få vara, prova och göra med alla sinnen i verkligheten är stort och viktigt i dagens digitala värld. Och vi på Läns museet Murberget hjälper gärna till. Hör av er till oss så skapar vi historia tillsammans!

Maria Nordlund och Sara Öhman
Museipedagoger på Murberget
Foto: Läns museet Murberget

Mitt första skolor

Min skoltid började på Höglundskolan i Sundsvall 1949. Mamma följde med mig den första skoldagen. Min, som det snart visade sig, snälla skolfröken, hette Anna Dahlberg.

Jag har väldigt sporadiska minnen från den första tiden. Ganska snart i ettan lärde vi oss skriva bokstäverna. Jag minns att jag var bra på "s" och fick hjälpa andra.

På rasterna spelade vi kula, hoppade hage och rep. Men Anita Hallin min förtrogna lekkamrat från Fredsgatan gled ifrån mig, trots att vi redan hade gift oss i rosendungen i parken. En i klassen tyckte att jag hade grisögon. Jag minns fortfarande hur hon såg ut när hon sa det och var på väg till maten på Södermalmsskolan.

Min bästa (enda) pojkamrat där jag bodde på Fredsgatan 23 var Karl-Johan. Han hade en äldre brorsa och större syster. Och en lillasyster. Pojkarna rödlätt fräkniga, flickorna blekblonda och söta. Jag tror de var religiösa. Men pappan minns jag som stor och kraftig, som Clark Kent. Ibland var jag med på helgåtturer i deras Mercedes.

Mamman var lärarinna tror jag med uppsatt hår, flätat. Bakom mjölkcaffären var en ödetomt, som ett grustag. Vi var ganska många, 5-6 stycken. Karl-Johan var med. Vi lekte kanske rymmare och fasttagare eller tjuv och polis eller nåt liknande. Jag minns att vi hade gripit Karl-Johans änglalika lillasyster och hållit fast henne nertryckt mot grusbacken. Vi pressade sand och grus mot hennes ansikte. Jag upplevde inte att hon skrek men väl att hon skulle dödas. Vi blev avbrutna av hennes storasyster som kom skrikande. Vad som hände sen har jag inget minne av. Vi fick inga repressalier från de vuxna. Som tur var kan inte flickan ha blivit allvarligt skadad. Händelsen har numera bleknat. Kvar är ännu känslan av något obegripligt som inte kan förklaras.

En efterkonstruktion kanske, men jag blev en liten slagskämpe, som gärna sökte utmaningar i oförätter.

Nedanför grustaget i en villa bodde en pojke i min klass, som hade en pilbåge. Hans pappa var frisör, kanske med egen salong. Jag fick provskjuta en pil. Den kom bort. Den kostade en krona och femtio öre, som jag nu blivit skyldig. Det var aldrig tal om att be mamma och pappa om pengarna. Det var brist på papper vid den tiden och insamlat papper togs emot borta på Sidsjövägen för 27 öre kilot. Jag minns en del ångest innan jag hade fått ihop tillräcklig vikt i tidningar men hur skönt skuldfriheten var. Jag tror att mamma hjälpte mig att forsla tidningarna tvärs över staden till insamlingsstället.

Min pappa var polis. Ett av hans favorituttryck var: "En man skall hemma vara from som ett lamm men ute som ett rytande lejon."

På fritiden högg han i skogarna mest åt stadsskogvaktare Årlin. Jag var med ibland. Min första yxa, som inhandlades på EPA med mamma, för besök hos pappa uppe i Kråklunden, fick jag som femåring. I sjuårsåldern minns jag skidutflykter med pappa. Jag hade en bjällra att signalera med när det blev för ensamt.

I skolan minns jag en skidutflykt till Södra bergets slalombacke. Någon lift fanns nog inte i slutet på 40-talet, så man fick trampa upp. Av någon anledning blev jag snöblind och mina enkla träskidor med läderrembindningar kändes inte säkra i den isiga backen. Hur som helst blev det inte mycket åkt och respekten och obehaget för slalombacken satt i länge.

Jag och Åke på skidtur

Min pappa kom från skogen uppe i Lögdeälvdalen. I familjetraditionen sades familjen ha haft 700 ha skog. Så småningom visade det sig att det var bolaget som hade besittningsrätten.

I skogen fanns framtiden men i slutet av 30-talet blev det sämre. Min blivande far gick vinterkursen på Vindelns folkhögskola, träffade mamma på sjukstugan i Nordmaling, sökte till polisen i Sundsvall, gifte sig och fick mig. Jag skulle bli nåt i skogen, typ skogvaktare, fullfölja pappas dröm. Och så blev det, nästan.

Några hundra meter från oss, tvärs över lekparken, fanns söndagsskolan i Sundsvalls fria baptistförsamlings regi. Där gick jag i flera år tillsammans med min lilla syster. Härlig stämning när sångarna kommendera- ▶

des fram och brassade på. Efteråt gick vi på matinébio.

Någon gång fick jag framföra nåt litet stycke från scenen. Vad minns jag inte men väl fasan av att stå där ensam.

Sommarloven

Men somrarna blev i mammas värld. Pappa hade sitt arbete. Hos morfar i Brattsbacka var jag med om kolningen av hans sista mila. Jag fick berättelser om sjösänkingsföretag där morfar, som framkommit senare, var ledande. I hemmet rådde mormor.

Mesta sommarminnena är från faster Edit och farbror Gerhard. Hela dagarna slätterarbete. Jag fick börja slå busk i diken redan som femåring. "Bara slå!" Jobbigast var att bära fram hässjevirk. Farbror Gerhard, som var ofärdig, satte upp stören och band linorna, oftast skarvad järntråd, tjärninorna finare. Att hässa var roligt. Man kunde jobba hur hårt som helst och mitt i gemenskapen. Och alltid blev det tid med en historia. Pappas yngre bror Sven stod för det manliga och visade hur det skulle gå till. Marianne, dottern på gården körde släpräfsan mens mamma och Edit räfsade och slutkammade hässjorna. Solen sken alltid och det var varmt. Och varmt var det i älven där vi badade efter arbetet. Jag lärde mig simma genom att "gå på botten" i det svagt strömmande, fotsdjupa vattnet.

Efter maten lekte vi, kusin Jonas och jag. Vi gjorde pilbågar och lyckades skjuta över den höga björkbersån på gården. Men oftast metade vi röjd eller rögd. Stenbit sas på andra håll. Risängsbäcken rann förbi nedanför åkern, djupt nedskuren i mjälbackarna.

Då slogs en del av ängsbackarna och korna gick på bete därefter under sensommaren och hösten. Annars gick dom ju på skogen. Hur som helst, vilt pastoral idyll. Svarta grubbor att sänka kroken med masken i, kullfallna träd att balansera sig över till nästa läge. Försiktigt, mot solen, i skydd av träd, terräng och buskar. Spön skar vi på väg ner till bäcken av rönn, björk eller möjligen asp, så långa och smala som möjligt. Svartlina, blysanke och ganska liten krok. Linan rullades upp runt spöspetsen till lämplig längd. De fiskar vi fick var sällan över 20 cm. Mitt rekord i Risängsbäcken var 27 cm. Då var jag äldre.

Året jag började på Höglunda bodde farfars ännu kvar på fädernegården i Toböle. Toböle odalby, i traditionen från forntiden, ligger som i en skyddad skål mot söder med Storbacken, Risfelbacken mot norr. Men byn ligger på andra sidan älven. Så när turbilen från Nordmaling släppt av en på Risängsbäcken har

Farfar och jag med fåret Lisa samt min lillasyster.

man att gå ca en kilometer fram till Kyrkbacken och telefonledningen. Där måste man "ropa båt". Numera kör man till Toböle via skogsbilväg från "fel" sida.

Det kunde ta en stund innan någon svarade. Efter svar, nerför den branta, vindlande körvägen ner på Norränget fram till Tobölelänningen. Älven är här 100 meter bred, lugnflytande djup och roddbar så länge tappningen för flottningen pågick. Fram på sommaren kunde man vada. Jag kan ännu känna värmen från farfars bara skuldror när jag fick rida över. Sen åter uppför älvbacken, lika brant, men längre upp på Toböleåkern. Till vänster hade "Gammgården" legat, den första bebyggelsen. Farmor hade i en ask fynd därifrån, mynt från 1500-talet. Till höger "Storbacken". Därifrån skulle en varg ha kommit ner till gårdarna och gripit och försvunnit med en liten flicka. Och "1600-talsladan" som pappa och jag senare märkte upp för att flytta ner till pappas älsklingsställe vid älven på Åkeränget. Ladan kom aldrig upp.

Jag vaknar i morgonsolen. Nerifrån köket hörs klirr av bestyren med frukosten. Jag fylld av glad förväntan. Farmor tummar mig en smörgås.

Dra slipsten. Vi är flera barn som hjälps åt. Farmor kommer med filmjölksbryta och svagdricka ut på åkern till slätterfolket. Berättelser om sånt som hänt, runt kvällsbordet. Som när farfar ljustrade den största laxen, 33 kilo, nere i länningen.

Men efter några dar får jag mina utslag över hela kroppen. Kan det vara vattnet? Det upprepas varje gång jag kom till Toböle. Jag undrar om det skulle upprepas nu.

Ove Johansson

Indals hembygdsförening

Hur björnen fick stubb

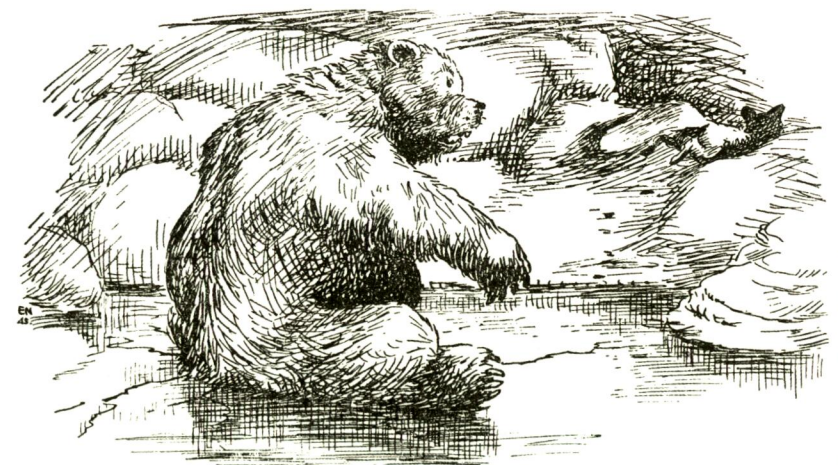
På den tiden då det fanns vare sig radio eller TV och det inte heller var vanligt med böcker i hemmen hade det muntliga berättandet en viktig roll. I många hem på landet kurade man skymning runt brasan i öppna spisen. Det var en stund för småskvaller och prat. Berättandet tog fart medan mörkret föll. De så kallade folksagorna berättades från generation till generation. Här en saga från Ångermanland ur Norrländska sagor tryckt 1907.

Det var en gång en karl som en vinter for landet runt och sålde fisk. En dag så körde han genom en stor skog och råkade en räv, som var ute för att få sig något till livs. På rippet fick räven väder av fisken, och eftersom han inte på länge fått något färskt, så började det att vattnas i munnen på honom. Tyst som en lus hoppade han upp på lasset och började göra sig kalas på siken, börtingen och allt annat gott, som fanns där. Handlaren satt fram på lasset och körde och anade inget ont. Räven for nog fram så tyst han någonsin kunde, men då han skulle tugga sönder ett fiskhuvud, brakade och knasslade det lite. Det hörde också handlaren. Han vände sig om för att se, vad det var som lät, och då fick han se, vad han hade för sällskap. Genast tog han tömlyckan och gav räven ett slag, så den trillade ned från lasset och låg raklång på landsvägen.

Om det fanns några skottpengar på den tiden, är inte så gott att veta, men i alla fall var ett rävskind gott att ha. Så tyckte karlen också. Han hoppade ned och slängde räven upp på lasset, och så körde han som han hade det.

Men när räven hade legat stilla en stund, började han röra på sig och se sig omkring. Skräp till karl, som ger sig med första gången, tänkte räven, och så började den kasta den ena fisken efter den andra ned från lasset. Men handlaren han märkte ingenting, utan satt bara och funderade, hur det skulle gå ihop med handeln, och tocket där. Tillslut fanns det bara några fiskar kvar på lasset, och då tyckte räven, att det kunde vara tid att hoppa av. Den gjorde så, men handlaren anade icke oråd.

Nu fick räven ett förskräckligt göra med att dra ihop alla feta fiskar, som låg här och där efter landsvägen. När det var gjort, slog Mickel sig ned bredvid högen

Teckning: Einar Norellus

och gjorde sig ett riktigt kalas på färskfisken. Men bäst den satt där, kom en björn lunkandes förbi. Genast fick björnen väder av fisken och lufsade fram till räven.

"Var har du fått all fisk ifrån, Mickel?" frågade björnen.

"Jo", mente räven, "jag har fiskat upp den med rumpan".

"Då skall jag göra likadant", tyckte björnen.

"Det är allt skäl till det", svarade räven. Sen talade räven om hur han hade burit sig åt, och det på pricken. Räven gick längst ut på isen, satte rumpan ner i vaken, och när fisken nappade, drog han upp. Björnen var glad, att konsten inte var svårare än så, och ville genast ge sig iväg till sjön. "Nå, nå, vänta lite grand," tyckte räven. "Än, har du inte hört allt. När fisken kommer och nappar, så skall du inte dra upp genast, för då släpper den, utan du ska ge den tid att riktigt bita i, men då skall du dra upp det fortaste du kan."

Björnen tackade för gott råd och lommade iväg till sjön och gjorde precis som räven hade sagt. Och när han hade hållit rumpan i vattnet en bra stund, kändes det, att det var en fisk som var där och nappade, och glad vart björnen. Men eftersom räven hade sagt, att han skulle akta sig för att dra upp för tidigt, satt han där en god stund. Men tillslut tyckte han, att fisken kändes sitta fast bastant, och då ryckte han till, det värsta han kunde. Förskräckligt så ont det gjorde, men när björnen vände sig om och skulle ta vara på fisken, satt en stump av rumpan där i isen.

Och sedan den dagen har björnen varit stubbig.

Hästen som hittade hem

Vid ett besök på en mindre seriös loppis i bygden fick jag frågan av ägaren om jag inte var intresserad av en leksakshäst, modell trehjuling, som en känd politiker i bygden hade haft? Nej, det var inte Torbjörn Fälldin den här gången utan en gammal lokal Högsjöprofil i Bölen. I samband med att gården skulle rivras hade "loppisägaren" fått röja ur vinden på logen och där fanns bl.a. hästen. Snabbt beslut. Han erbjöds en rundlig summa och hästen var hembygdsföreningens.

"I samma nejd voro då också några herdar..." får jag lust att travestera, men det slumpade sig inte bättre än att en kort tid senare en av föreningens medlemmar kunde berätta att hennes mamma tjänstgjort som piga på gården i Bölen och att hon hade ett foto från c:a 1930 på barnen i familjen just på denna häst!

På en bild syns Elof och Nils-Johan Höglund på

hästen. Elof blev sedermera rektor på Nordvik och Nils-Johan läkare på bl.a. Sättra Brunn och Uppsala.

När hästen återfanns var Elof redan död men Nils-Johan hittades i Uppsala och tyckte fyndet var så trevligt att han omedelbart skänkte inköpssumman till föreningen och har sedan dess "matat" hästen vid flertal tillfällen och t.o.m. kommit upp och klappat den! Den är lite speciell genom att den är ledad bakom frambenen för att kunna styras! Roligt snickeri och jag har tyckt att det skulle vara trevligt om någon snickare kunde tillverka en replik av den som barn kunde få prova.

Hästen finns nu, om än i lite dåligt skick, i barnkammaren på Högsjö hembygdsgård – med bilderna på pojkarna. En liten solskenshistoria om hur slumpen kan falla in.

Lena Landin

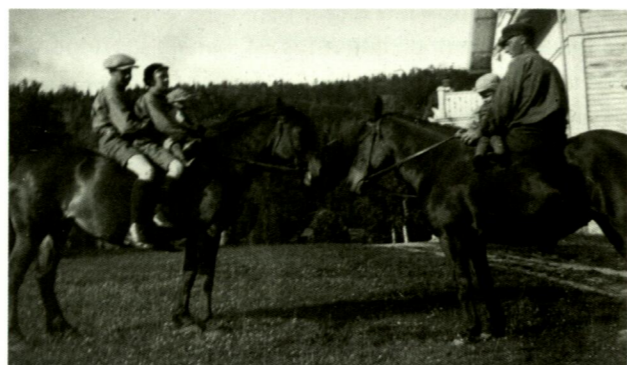

Foto: Linda Thompson

Årsmötet i Medelpads Hembygdsförbund

Söndagen den 26 april klockan 13.00 träffas medlemsföreningarna i Medelpads Hembygdsförbund för årsmöte. Detta år är det Tuna Hembygdsförening som är värd.

Glöm inte att nominera kandidater till styrelsen och att väcka frågor av betydelse för er förening.

Välkomna. Lokal meddelas senare.

Prenumerera på Hembygden

Tidningen Hembygden utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsförbund.

Sätt in 150,- på BG 5491-5806 och ange "Prenumeration Hembygden" samt ditt namn och din adress.

4 nummer 150kr

Kroppskontakt när beröringstabu råder Ungdomars umgängesliv i bondesamhället

Idag har vi svårigheter att avgöra exakt när ungdomstiden tar slut och inträdet i vuxenlivet sker. Men så har det inte alltid varit. Om vi går så långt tillbaks i tiden som till det förindustriella bondesamhället var denna övergång tydlig och odiskutabel. I bondesamhället såg man ungdomstiden som en avgränsad period i livet mellan konfirmationen och giftermålet. Efter konfirmationen, som vanligen skedde vid 14–15-årsåldern, betraktades man inte som barn längre utan som ungdom. Härmed togs man också upp i ungdomsgruppen och fick delta i ungdomarnas aktiviteter, vilket huvudsakligen handlade om att umgås och roa sig. Men ur ett samhälleligt perspektiv hade ungdomarnas förehanden en viktig funktion, ja faktiskt grundläggande för samhällets fortbestånd. Ungdomsperioden sågs ha en bestämd inriktning och målsättning: att bilda par av individer av motsatta kön, som genom giftermål skulle bilda nya ekonomiska enheter i form av autonoma hushåll. Försörjningssättet i en självförsörjande jordbruksekonomi byggde på en arbetsdelning mellan man och kvinna, där olika arbetsuppgifter var starkt könsladdade genom att man blivit upplärd på olika sätt som pojke eller flicka. Följden hade blivit att försörjningen förutsatte färdigheter och kunskaper som inte en man eller kvinna besatt ensam, utan var för sig. Hushållets praktik handlade därför mycket om hur mannens och kvinnans och olika kompetenser samordnades för att garantera överlevnaden.

Drivkraften för alla att hitta någon att gifta sig med var därför stor. Men för att lyckas måste ungdomar av motsatta könen kunna träffas, vilket sällan hände eftersom könsarbetsordningen skilde dem åt i vardagen, både praktiskt och rumsligt. Flickor och pojkar träffades i arbetssituationer endast vid de tillfällen när arbetet krävde insats av både män och kvinnor, vilket endast skedde vid enstaka tillfällen, t ex vid slåtter, sädesskörd och potatisupptagning. Oftare träffades de i kyrkan, där alla ungdomar var placerade i samma bänkrader. Vid dessa tillfällen blev dock kontakten mellan könen ytlig och på avstånd: en blick, ett leende, några ord – mer var det oftast inte. Normen var att hålla avstånd. Att offentligt visa ömhet mot en per-

son av det motsatta könet genom kroppslig beröring var därför otänkbart, om man ville behålla hedern och inte utsätta sig för gruppens hån och förlöjliganden. Hur gjorde man då? Det hade under lång tid utvecklats socialt sanktionerade former för umgänge mellan könen, där ungdomarna utan att passera gränser för socialt accepterade beteenden kroppsligen kunde komma i beröring med det motsatta könet. Hit hörde dans, lekar och nattfrieri. Andra aktiviteter som också kunde förekomma, men som vi idag inte förknippar med ungdomstiden, var att gunga och åka kälke. På flera ställen byggde ungdomarna jättegungor mellan kraftiga träd där de kunde gunga parvis, liksom att de på vintern åkte kälke i långa ihopkopplade kälkar, där varannan flicka och pojke åkte och höll om varandra i stadiga famntag – och kantrade, vilket naturligtvis var mer regel än undantag.

Som jag redan antytt så kunde inte ungdomar umgås med varandra när som helst. Vi har sett att ungdomar hade svårt att träffas på tider utanför vardagen. Men också helgen var reglerad. Efter avslutat arbete på lördagskvällen skulle helgfriden infinna sig, som varade fram till högmässans slut, då det enligt folklig sed ansågs opassande att umgås utanför hushållet. Den tid som ungdomar kunde komma samman begränsades därför till söndagseftermiddag och kväll.

Ser vi istället till årstiden, träffades man oftare under sommaren än under andra årstider. Umgänget kunde då förläggas utomhus och till platser där de kunde vara ostörda och för sig själva: vägskäl, ängar,

Bergs jäbodrar Vi byggerå, troligen i samband med "storhälja".
Foto Länsmuseet Murberget.

lador och logar, men framförallt utmarkernas fäbodar. Fäboddriften var central för den agrara näringen i Norrland. Eftersom kornas skötsel och framställningen av mjölkprodukter betraktades som kvinnliga arbetsuppgifter var det kvinnor, företrädesvis unga ogifta kvinnor, som vistades på fäbodarna under sommaren. Detta innebar att skogarna var befolkade av kvinnor tillhörande byarnas ungdom. Detta faktum drog övriga ungdomar i byarna till vallarna, som i samlad tropp drog dit under helger på sommaren. Ur den enskildes perspektiv innebar detta att kontaktfäl-

Hembygdsträffen 2015

70 personer, från olika hembygdsföreningar i hela vårt län, hade sökt sig till Murbergets hörsal den 7 mars, för att låta sig inspireras av föreläsningar, om hur vi ska öppna dörren på våra gårdar för barn och unga.

Programmet inleddes med ett bildspel fyllt av bilder på barn och unga, som påminde oss om dagens ämne. Sedan kom Viktoria Hallberg från Sveriges Hembygdsförbund och informerade om aktuella frågor, bland annat Landskapskonventionen, som stärker medborgarinflytandet. Bakom står Europarådet och Sverige skrev under konventionen 2011. Nu är det vår tur ute i hembygdsvärlden att se till att vi utnyttjar vår möjlighet till inflytande.

Viktoria tog också upp föreningarnas möjligheter att knyta till sig ungdomar genom projektet Ung Hembygdsambassadör.

Bjärträ hembygdsförening och Höga Kustenskolan berättade om sitt samarbete. Varje höst samlas eleverna till en upptakt på hembygdsgården. 100 barn från ettan till sexan delas in i åldersblandade grupper med åtta barn i varje. Barnen arbetar under två dagar i stationer, två per dag. Man gör t.ex. kollar, smör, soppa, tunnbröd, papper eller tovar. Barnen får öva samarbete och får möjlighet att arbeta med de vuxna på hembygdsgården.

Tommy Telin från Nätra hembygdsförening berättade om deras jubileumsprogram när Köpmanholmen fyllde 150 år. Med på scenen var två barn

och grannsocknarna, beroende på var fäbodarna var belägna, ofta var i rörelse samtidigt. Här öppnades möjligheter att träffa andra personer än dem man redan var bekanta med från hembyn och i förlängningen kanske leda till giftermål, vilket ur ett samhällsligt perspektiv var viktigt för att göra samhällena hållbara i ett så glest befolkat område som Västernorrland.

Håkan Berglund-Lake

som deltog i sångerna till publikens förtjusning.

Sedan kom en av dagens höjdpunkter. Helena Brusell, idégivare till "Trolska skogen" i Mellanfjärden i Nordanstig, berättade om hur ett samhälle på 120 personer genomfört och byggt upp ett upplevelsecentrum, som i fjol lockade 20 000 besökare. Efter 19 år och 200 personer som arbetat ideellt står "Trolska skogen" färdig att ta emot barn och vuxna. Här får man möta de svenska sagoväsendena i deras rätta miljö – skogen. Till grund för upplevelsen finns varje sommar en ny saga, som besökarna ska arbeta interaktivt med.

Berättelsen om hur föreningen arbetat via kurser och i samarbete med andra föreningar var lärorikt. Spännande var också att höra om hur "Trolska skogen" förändrat Mellanfjärden och gett arbetstillfällen och framtidstro.

Efter lunch berättade Maria Nordlund och Sara Öhman om sitt pedagogiska arbete med barn. De finns också med på en annan plats i tidningen. Det samma gäller redovisningen av arbetet på Stundars friluftsmuseum. Victoria Nylund ger en inblick i deras verksamhet i en separat artikel.

Efter en mycket innehållsrik dag vände vi alla åter till våra föreningar fyllda av idéer, om hur vi ska öppna våra dörrar för nya besökare.

Vid pennan

Margareta Johansson

En liten värld bland fjällen – en nyckelroman på barnkammarnivå

LAURA FITINGHOFF (1848-1908), född Runsten, dotter nummer tre av fem, till den berömde prosten Runsten i Sollefteå och hans maka Ottilia, född Löfvander, blev författarinna, och kom till slut att skriva en av svensk barnlitteraturens största succéer genom tiderna: *Barnen ifrån Frostmoffjället* (1907). Boken har ständigt kommit ut i nya upplagor, nu senast 2011, som första titel i Svenska Barnboks-institutets serie klassiker: *Läsvärd om och om igen*. Genom den klassiska filmatiseringen 1945 har den blivit svensk films genom tiderna största succé, som visats för generationer av svenska barn. Varje år delar man på Svenska Institutets filmgala ut en skulptur av en get med gyllene horn, en "Gullspira", till årets bästa insats inom barnfilmen. Gullspira heter ju geten i historien om Frostmobarnen, geten som spelar en nyckelroll såväl i boken, som i filmen och inte minst i dramatiseringen av "Frostmobarnen" som Stockholms Stadsteater iscensatte och spelade 2011-2012. Ja, om den bokens betydelse kan man prata länge. Och det har många gjort.

Men Laura Fitinghoffs debutbok *En liten värld bland fjällen*, som kom ut 1885 på Hökerbergs förlag i Stockholm, är inte lika känd och omtalad. Den vill jag lyfta fram. Redan när man håller den i sin hand, blir man fascinerad. Den är helt enkelt påfallande vacker och välgjord, rent typografiskt och trycktekniskt. Vid närmare betraktande ser man att det är Jenny Nyström som står för illustrationerna. År 1885 är Jenny trettio år fyllda. Hon har studerat färdigt och haft framgång i Paris, men återvänt till Sverige. Med illustrationerna till "En liten värld" visar hon sitt mästerskap.

Redan på försättsbladet finns en charmig teckning av fem flickhuvuden, fem små söta systrar, lika men ändå olika, var och en med en egen personlighet. Här möter vi bokens fem huvudpersoner: Elsa, Angela, Ingegerd, Gertrud och lilla Viva. De är döttrar till en vänlig och lärd präst och hans musikaliska hustru, i en liten norrländsk socken. Det är alltså Laura själv och hennes systrar det handlar om. Elsa är lätt igenkännlig som äldsta system Anna, född 1845, Angela är Tilli, född 1846 och Ingegerd är Laura själv, som är född 1848. Gertrud är Elin, ett år yngre än Laura och Viva är lillasyster Malvina, född 1853.

Boken skildrar deras vardagsliv året runt, fyllt med lekar och upptåg, pluggande av franska och latin, arbete ute och inne, besök i fäboden, dramatiska händelser som en lillebrors födelse, brand och allvarlig sjukdom. Landskapet, norrländska seder och bruk, barnens resonemang om olika spörsmål, t.ex. frågan om spöken finns eller om djurens möjligheter att komma in i himlen vävs in i berättelsen. Avslutningskapitlet visar familjens stora musikalitet och vilken roll den spelar i deras vardagsliv. Mammans musikaliska "porträtt" av familjemedlemmarna är fascinerande tydliga. När boken kommit ut uppstod dessvärre en schism mellan Laura och framför allt hennes systrar Tilli (Angela i boken) och Malvina (Viva) som ansåg sig vara alltför negativt skildrade. Laura kände sig missstolkad och missförstådd. Hon hade ju bara skrivit sanningen, tyckte hon. Men detta torde vara det mest klassiska av problem, när man skriver om lätt igenkännliga personer. De känner inte igen sig själva!

Redan i förordet skriver Laura: *De här skildrade barnen är barn av kött och blod, häftiga, fantasirika och behäftade med barns vanliga fel och svagheter. De är ej några idealbarn som suckar efter fullkomlighet; de är det ej, emedan de är tagna ur verkligheten, vare sig fullkomlighetssökande barn hör till sällsyntheterna.* Detta är en chockerande avvikelse från den gängse barnlitteraturen, som ville visa upp mönsterbarn, för sina små läsare. Ännu en chockerande nyhet varnar Laura för lite senare i sitt förord: Måtte ej någon moder tro sig böra gå så långt i omtanke för sitt barns sedliga väl, att hon i kapitlet "Överraskningar" tar anstöt av det samtal barnen för och frukta att det väcker slumrande frågor hos andra barn!

Det oerhörda som Laura här syftar på, är att hon vågar antyda hur barn egentligen kommer till världen. Elsa berättar i boken för sina småsystrar, att Mamma avslöjat den stora hemligheten: *Vi har alla sovit vid mammans hjärta!*

Eva von Zweigbergk skriver i sin klassiska genomgång av svensk barnlitteratur, *Barnboken i Sverige 1750-1950*, när hon kommit fram till *En liten värld bland fjällen* att "här kommer den första moderna svenska barnboken".

Det är den första barnboken som skriver om vanliga barn, den första som inte försöker göra barnen

Den gamla brunnen

Vatten, vatten, vatten har i alla tider varit och är ett livsvillkor för allt växande och levande på vår jord. Vatten för ljus i våra hus, vatten för att dricka, laga mat och koka kaffe. Vatten för att vattna och för att hålla oss rena och friska. Vilket mirakelelexir. Ibland vatten i överflöd. Stundom lite mindre som skapar oro för hunger och törstande och oro för vår tillvaro och våra näringar.

Tankarna om vattnet väller över mig när jag tar en titt ner i min brunn för den årliga tillsynen av bottenventilen. Där nere på fem meters djup ser jag den välsignade vattenspegeln som ger en signal om att vattenreservoaren i marken orkat med den varma och torra sommaren. Runt vattenspegeln kan jag inte undgå att se stenskoningen som omger brunnen från sex meters djup och upp till markytan. Hur bar dom sig åt mina förfäder när dom med spade, spett och hacka grävde sig ner för att med natursten bygga upp brunnen i början på 1900 -talet. För mig är den stenlagda brunnen ett högklassigt mästerverk och konstverk som står sig ännu idag och som inte företer några tecken på att svikta. Men hur värjde dom sig för rasken när dom grävde sig ner så djupt. Den måste ha varit påtaglig.

Författaren Torgny Lindgrens roman om brunnsgrävaren borta i Västerbotten dyker upp i minnet. Lidström hette han och han grävde och grävde i det oändliga till dess att han blev kvar där nere stående i brunnen under rasmassor. Tillsammans med tillkallad präst ansågs det onödigt att gräva upp den döde Lidström för att sedan gräva ner honom igen. Prästen vigde brunnsgrävaren Lidström till den eviga vilan nere i brunnen som blev hans grav.

Grävda brunnar, s.k. schaktbrunnar är förmodligen vanligast ute på landsbygden. Med vajer och öskar hinkades vattnet upp. Hävstångsprincipen med brunnsvänglar var också ett kraftbesparande sätt att få upp vattnet. Vattenledningar från naturkällor finns alltså på sina håll och sommarvatten från bäckar med "uppståndare" på gårdstunet fyllde

på vattenförråden. Djuren i ladugården krävde sin dagliga ranson och jag ser alljämt mormor med oket över axlarna i hinkar bära in vatten till djuren. Utvecklingen gick framåt och handpumpen blev till god hjälp när ledningar installerades från brunnen in till vattenhoar i varje bås. Kalla vintrar kunde dock ställa till det. Brunnen sinade och då gällde det att tina snö, det frusna vattnet, i den stora tvättgrytan i ladugården.

Inne i köket stod vattenhinken på köksbänken och vattengrytan på spisen som värmdes till diskandet i diskbaljan. Slaskhinken fanns i köksbänken för det begagnade vatten som bars ut på slaskhögen på lämpligt avstånd mot lukt och insyn.

Utan vatten inget liv. "Det är livets sanning rätt ut och går inte att ifrågasätta" sa morfar där han en gång satt vid en kallkälla och släckte törsten en dag när han var ute i skogen för att driva hem sina kor som på sensommaren glömt mjölkningstiden för all svamp. "Ja så är det", fortsatte han, "även om det känns lite kymigt med vattnet när man som idag blivit blöt om fötterna och kippar omkring i näbbkängorna på stigarna".

Idag är nyfikenheten stor på om det finns vatten på någon annan planet. Forskning pågår. Vetenskapen skickar iväg sinnrika rymdfarkoster ut i rymden till närliggande planeter för att om möjligt få svar. Undras om utrustningen på farkosterna innehåller

till förebilder eller avskräckande exempel, den första som, om än aldrig så försiktigt, talar om hur barn kommer till världen. Det senare var en väl dold hemlighet för de flesta barn som inbillades de orimligaste saker, som att de nyfödda hittades i forssar, eller i kyrktorn, eller kastades in i lägenheterna i Stockholm av den förbjudande vaktparaden.

Gerda Helena Lindskog, bibliotekarie i Umeå, har gjort en genomgång av 400 barnböcker, med norrländskt ursprung. Återigen är *En liten värld bland fjällen* först! Det är den första svenska barnboken med norrländsk miljö.

Allt detta skulle ha förvånat Laura själv. Hon såg aldrig sig själv som någon föregångare eller kämpe på några barrikader. Hon skrev om det som hon kände till, om det som roade henne och Rosa. Den här lilla boken kom till, när Rosa var tvungen att ligga till sängs en längre tid och Laura satt och berättade sina barndomsminnen för att förströ sin lilla dotter. Men tack vare den, får vi sentida läsare titta in i en sedan länge förgången värld. Vi får lära känna barnen, ta del av deras liv och dela deras funderingar om stort och smått. Den lilla förtjusande boken är ett fantastiskt tidsdokument och därtill en äkta nyckelroman på barnkammarnivå.

Den första upplagan dedicerades till *ROSA OCH HENNES KUSINER*. I de fem följande upplagorna var den tillägnan struken. Det är inte alltid man får förståelse för personskildringen i nyckelromaner.

Hervor Sjödin

"En liten värld bland fjällen" utgavs första gången 1885. Illustratör är ingen mindre än Jenny Nyström.

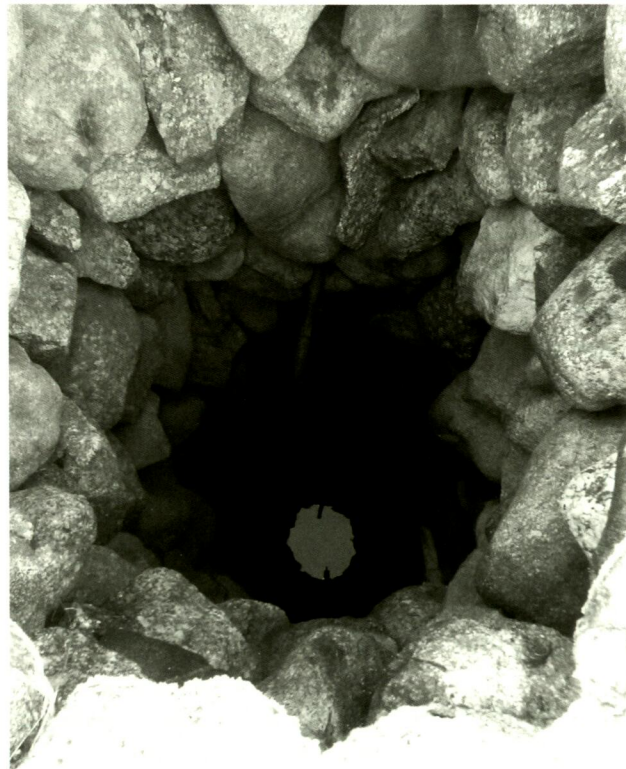
Ångermanlands hembygdsförbunds jubileums- och minnesfond

Jubileums- och minnesfonden syftar till att belöna personer eller grupper som gjort berömvärda insatser för hembygdsrörelsen och dess grundtanke.

Gåvor till fonden kan med fördel skänkas av enskilda eller föreningar för att t.ex. gratulera någon på födelsedagen, fira ett jubileum eller hedra minnet av en bortgångnen.

Bankgiro: 687-6163

V.v. ange avsändare samt namn och adress på den som skall hedras. Denne får ett gratulations- eller minneskort från förbundet.

slagruta för just slagrutan, en grenklyka av vide, är ett mirakelredskap som här på vår jord anses ge svar på var vattenådern i marken finns när brunnar skall grävas. Det är dock inte allom givet att ha förtroende för slagrutan. När det är dags tillkallas den som har gåvan och den allra skickligaste sägs även kunna ange hur djupt nere vattenådern finns. Det berättas att slagrutan slår runt i slagrutemans händer det antal varv i meter som det gäller att gräva. En slagruteman borde alltså finnas ombord på vattensökande rymdfarkoster.

Det påstås att människan är kommen ur vattnet. För miljoner år sedan menar de som tror sig veta, att någon form av levande varelse kommit krypande ur havet upp på torra land. Väl på land har denna varelse utvecklats undan för undan för att slutligen stå här på terra firma som en människovarelse i en människokropp. Ur vattnet är alltså människan kommen och finns i en människokropp som till två tredjedelar består av vatten. Inte att undra på att det är nödvändigt att fylla på kroppen med vatten lite nu och då och att vattenspegeln nere i den gamla brunnen lever vidare. Där nere finns kanske min själ?

Göte Nordmar

Karamellerna

I Rosenius gamla postilla med träpärmor och mässingsknäppen gömde mamma ett och annat, som virkmönster, skillingtryck och annonserna efter Matilda, Bror, Eufemia och många andra.

Och det hände att en karl och en männischa kom på vägen, han i härrdaskostym och med en liten, vit kista under armen, hon i scharlett och schal och finkjol som släpade i snön.

Jag var sex år den gången och fick ofta karameller i blanksvart papper med försilvrade kors och palmkvistar.

Emil Hagström

*Ur "Sabbatsår" LT:s förlag 1967
Emil Hagström föddes 1907 i Nylandsån utanför Sollefteå. Mer om honom finns att läsa på Emil Hagströms-sällskapets hemsida.*

Getsommaren

Sommaren 1944 blev en sommar olik alla andra somrar som jag under mitt åttaåriga liv upplevt. Mitt första sommarlov, hemma igen i min lilla hemby Bysjön, efter att ett helt år ha bott på ett skolhem i Junsele. Nu skulle jag få vara hemma en hel sommar hos mamma och lillebror.

Pappa låg sjuk på Österåsens sanatorium. Storebror arbetade i Junsele. Mamma gick i dagsverke hos bönderna i byn. Jag och lillebror fick klara oss själva. Så en dag, när mamma kom hem, efter ett dagsverke nere i byn, kom hon med ett glädjebesked.

– I morron ska vi gå över till grannbyn Sunnansjö och hämta hem tre stycken getter som vi fått låna hela sommaren.

Först blev vi jätteglada. Nu skulle det bli djur även på vårt lilla torp. Gris hade vi redan och så nu tre stycken getter. Men så sa mamma:

– Ni måste hjälpa till att sköta dem. Vi ska ha dom tjuvdrade, så ni ska flytta dom flera gånger per dag. Så behöver dom vatten och ni måste hålla ögonen på dom så ingenting händer. Kanske du Annagreta kan lära dig att mjölka getterna? Mjölken ska ni dricka för att hålla er friska.

Nu började vi protestera.

– Aldrig att vi dricker den mjölken. Den smakar ju hemskt och luktar illa.

– Ni vänjer er snart vid smaken, och mjölken är som sagt nyttig för er.

– Måste vi sitta och titta på dem jämt, varje dag? När ska vi få leka, gå och bada med dom andra barnen i byn?

– Näe, bara när jag arbetar.

– Ja, men det gör du ju jämt varje dag.

Tidigt nästa morron började "gethämtningen". En promenad på fyra kilometer genom skog och myr på en väl upptrampad stig fram till sjön Gryssjön och den båt som skulle ta oss över till byn och gården där getterna fanns.

Efter att vi blivit bjudna på mat och dryck, började äventyret att få en bångstyrig get i båten. Mamma rodde båten och min uppgift var att hålla fast geten med ett rep. Vi band sedan geten vid ett träd på andra sidan sjön. I väntan på att get nummer två hämtades, fick även min lillebror stanna kvar där som sällskap till geten. När den tredje geten skulle hämtats insåg min bror och jag att med tre vildsinta hoppande getter med en vidrig mjölk, skulle den här sommaren bli en pina för oss.

Men hur skulle vi nu ta oss hem? Mamma gick först med de bråkande, hoppande getterna i ett rep. Vi gick bakefter. Tysta begrundade vi den vingliga hemfärden runt buskar och snår. Så småningom nådde vi torpet hemma. Getterna blev inlåsta i vedboden som skulle bli deras nattvise en tid framöver. Trötta stöp vi i säng efter det att vi ätit vår kvällsgröt. Orkade inte ens tänka på dagens bravader än mindre prata om dom.

Nästa morgon stod det två glas getmjölk på köksbordet.

– Drick det här nu, så får ni gröt sedan.

Vi höll för näsan och drack tysta mjölken. Det blev sedan rutinen, först getmjölk sedan mat, morron och kväll. Men vi stod ut hela sommaren.

Sommarlovet med getterna tog också slut. Jag fick återvända till

skolhemmet och skolan. Nästa gång jag kom hem var getterna borta. Vi slapp dricka den vidriga mjölken och hjälpa till med skötseln. Tror inte vi blev friskare men en erfarenhet och ett ansvar rikare, blev vi den sommaren som getskötare till tre med en egen vilja utrustade, bångstyriga getter.

*Text och teckningar:
Annagreta Eriksson H
i Holafors*

*VI DRACK GETMJÖLK MORRON
OCH KVÄLL HÄR SOMMAREN*

PÅ VÄG ÖVER SJÖN HEDGET

FRAMME VID BÅTEN.

Apropå vildsvin

Apropå vildsvin kommer jag ihåg en händelse, som jag var med om för många år sen. Det var sommaren 1948. Min man, Gunnar, och jag hade varit gifta ett år och på mitt sommarlov skulle vi, fria som vi var innan våra tre döttrar var födda, tillbringa i Kivik. Sommaren året före var vi på Öland, inte för att bada och ha det skönt, utan det skulle målas tavlor där. Gunnar hade gått på Otte Skölds målarskola och alldeles lämnat läraryrket bakom sig. Med en målarkompis, som vi fick på Öland, kom vi överens om att nästa år träffas i Österlens huvudort, Kivik.

En fröken Persson hyrde ut några rum, och vi fann oss till rätta. Det var ett Kivik i gamla dar. Fritiof Nilsson levde och alla otaliga fruktodlingar fanns kvar överallt. Havängs hedblomster, sandnejlika, stor sandlilja och ständs, kom mej att krypa på knäna. Det var så mycket att upptäcka där. Dungar med körsbär av alla sorter, just övergivna, var lämnade till mej, tyckte jag.

Sveriges pansarförsvaret skulle ta över markerna med sina tanks och vapen. Alla innevånare i byn hade övergivet husen och flyttat. Träden kunde de inte ta med sig.

Men Knäbäcksbys bebyggelse nere vid havet, var ännu kvar. Gunnar målade de säregna sjöbodarna där, till hälften dolda inne i strandbranten nästan som forna isländska hus, och vi såg Axel Nilsson gå omkring bland husen med sina målargrejer. Vi var saliga.

Fröken Persson kom en dag och frågade om vi kunde avbryta upptäcksäventyren på Haväng och i stället följa henne på en cykeltur upp mot Lindrödsåsen. Naturligtvis ville vi det. Hon visade oss alla märkvärdigheter, vattenfallet Forsakar t ex.

Det var till Rebbetuärod vi skulle. Det visade sig vara en sorts hembygdsgård, där ägarna ännu bodde kvar. När vi kom fram blev vi hjärtligt mottagna och ganska snart serverade luad ål till middagsmål. För skänkt skulle det vara. Samtalet vid bordet rörde sig om trakten på åsen. Vi uppfattade att fröken Persson var släkt med värdfolket. När kvällen kom fick Gunnar och jag krypa ner på halmmadrassen i en stor säng inne i ett av hembygdsgårdens rum. Sänglinnet var försett med breda spetsar. Vi sov gott.

Dagen därpå, innan vi for hem, pratade vi med husbonden om jakten på vildsvin. Det hade stått i

tidningarna om att de där svinen, som von Rosen infört som jaktbyte, hade spritt sig och måste utrotas och nu var det gjort, stod det i tidningarna. Men den här mannen i Rebbetuärod sa, att han trots det påståendet, för nån dag sen, hade sett skymten av något kvarvarande vildsvin. Det återstod att fälla det. Detta var alltså i juli 1948. Vi vet nu att det gick man bet på. De har nu 2014 snart intagit hela landet, t o m Öland. I Nordisk familjebok av 1954 står det att vildsvin inte finns i Skandinavien!

Vi kom hem till Kivik så småningom och då sa fröken Persson överraskande, att vi måste betala för resan och uppehållet, som hon så vänligt inviterat oss till.

Trots det, det var en upplevelse att övernatta i en hembygdsgård. När jag nu 2014 försöker få reda på hur det gått med det här märkliga huset i Rebbetuärod, ser jag att det råkade brinna ned på 60-talet. Minnet har jag dock kvar.

Barbro Johansson

Årsstämma i Ångermanlands Hembygdförbund

Viksjo hembygdsgård inbjuder medlemsföreningarna i Ångermanlands Hembygdsgård till årsstämma i Viksjo lördagen den 25 april. Samling med kaffe kl 9.30. Lokal: Folkets Hus, Viksjo.

Välkomna!

Lekar nu och då

Här är några av de förslag på lekar som Margareta Grafström presenterar i ett litet häfte "Lekar nu och då. 1900-1985" utgivet av Säbrå hembygdsgård. Man klarade sig bra med enkla "lekredskap" och ibland kunde vuxna delta.

Små härmlekar:

Höra skottkarta ~ 2 lag
 Väga salt ~ 2 parlek
 Mala salt ("emura")
 Vända pannkakor ~ 2
 Sjuga ved
 Bära stockar
 Smälla skott
 Skjuta hare
 Skutta som hare
 Flåsa som kråka
 Sprattelgubbar
 Ly som skiaddasen
 Väderkvavsvingar
 Hoppa över diken ~ 2 lag
 "Stockar"
 Lunkenbuss +
 Trippa-lätt

Ramsor:

Ole dole doff, kinke lane koff,
 koffe lane, kinke lane,
 ole dole doff...

Esika decika, lontan fontan,
 simeri maka, kutteri kaka,
 väsen stille,
 rattan, tattan gojs!

Apala misala misinke meso,
 sebedej, sebedo,
 ukha lara,
 Hajra, Jara
 häck väck vällingsäck
 gack med dej din länge mans väg,
 ut!

Ramsorna användes när man vill "räkna ut" någon person, or som ska "stö" i kurragömma. Eller bli lagledare i brännboll. Den som får sista ordet går ut. Man fortsätter igen tills endast en återstår. "Han blev".

Utelekar: ~ Premiar någon väskväll

Brännboll
 Kuragömma
 Dunka knut
 Vem är rädd för Vargen?
 ~ Inne jag ~

Vargen skimad
 ryggen mot
 barnen och ropar!
 sedan söker han till dem.

"Lista paret springer ut..."
 "Springa änka"
 "änkleken"

Man kunde
 springa
 för att få den man
 ville ha!!

En skolekt upprättad lek
 för i världen! Vuxna lekte också!!

Vallborgsmäss:

Allt tända vallborgs-
 eldar var jukt i
 vandrigt; Ångers-
 manland vid 1800-
 talets slut.
 I Hämöland hade
 studenterna brukat "gunga i
 pelarna" i mur rådhuset den / mej,
 då var det också skolaslutning, men
 eldarna kom vid 1900-talets början.....
 Vid skolets början skulle man fira
 Vallborg i Haggdalen. En liten
 5-åring fick ej följa med utan
 måste stanna hemma med mormor
 Tygd av lirts orättvisor se hade
 han: "Ja, no bli en provad!"
 = ja, nog blir man provad!
 För en del börjar lirts motgångar tidigt!

Vinterns fröjder

Astrid Westin, pensionerad lärare från den nu nedlagda Torromsskolan i Nora, minns vinterns fröjder från skidveckan i skolan på 90-talet och från sin egen barndom.

En skidvecka på skolan i Torrom var organiserad ungefär som följande: Eleverna fick ett arbetsbeting i olika ämnen, samtidigt som de fick åka så mycket skidor de ville. Målet var att få ut alla på skidor men också träning i eget ansvar. En febril verksamhet utvecklades omgående.

En del dök ner i skoljobbet meddetsamma under de kalla morgontimmarna för att senare på dagen ta skadan igen i de fina skidspåren. Andra måste till varje pris testa den nyvunna friheten och kastade sig ögonblickligen ut i spåren. Lärarens "pekpinnar" att ta "lagoma" portioner av ute och inne aktiviteter togs med en klackspark.

Nåja, onsdagen brukade komma med eftertanke kranken blekhet i form av att läraren talade om att halva veckan hade gått. Då gällde det att jobba för att hinna förelagda uppgifter till fredagen.

Lärarna fanns alltid till hands, om någon behövde hjälp, utom när man var ute i skidspåren, förstås. Nå, för all del, det kunde behövas ett handtag även där ibland. Framstupa fall eller "klater" med bindningen var inte alltid så lätt att komma tillrätta med. Den här formen av friluftsverksamhet provade vi några år med gott resultat, men vissa vintrar regnade tyvärr skidveckan bort.

Fettisdagen i skidveckan kunde ju inte bjuda på annat än bruna bönor och fläsk, men de flesta eleverna föredrog visst korb och potatis. Som mellanmål serverades förstås "skolbakade" semlor, en kär uppgift för hemkundskapsleverna i åk 4.

Men nu ska jag minnas lite från min egen skoltid under krigsåren på 40-talet.

Apropå fettisdagen, minns jag att vi tog med oss knäck och bjöd varandra. Den tidens fettisdagsbulle var en slät, rund vetebulle som man åt med varm mjölk, men fy för "skinet" på mjölken.

Minns ni barnatågen av hopsatta sparkstöttingar i någon lämplig utförsbacke? Förste och siste man styrde och de som satt på de mellanvarande sparkarna försökte hålla ihop det hela. Ibland slutade resan liknande en tågurspårning. Mången spark gjorde nog sin sista resa och fick tas hem som ett "reckel" (mer eller mindre trasig). Det var inte ro-

Foto Waldemar Öberg

Bobåkning var också en av vinterns fröjder. Bilden från början av 40-talet visar två små lekkamrater: Laila och Gunnel, Skallsta, Nora.

ligt. Men vem tänkte på det när det flög som värst!

Det var skidture till backarna i Bredsäter och Berge, men mest älskad och utnyttjad var nog störtloppsbacken i Nordlundsberget vid Norasundet. Där ligger nu familjen Sjöbergs fina villa. För de djävaste var det bara toppen, som gällde, och var glidet fint, kunde åket sluta långt ute på isen. Själv befann jag mig oftast på den lägsta nivån, då jag knappast kunde räkna mig till de våghalsiga.

Några skolskjutsar fanns inte på den tiden, så skidor och spark var naturliga fortskaffningsmedel för skolbarnen. Gymnastiksal saknades, så vad var enklare för lärarna än som omväxling ta en tur på sparkstötting med hela klassen. Några gånger röstade vi på Bredsäterbackarna. Utfärderna gick för det mesta av stapeln i slutet av dagen, och den som bodde åt "det hållet" fick i regel fortsätta hem och behövde inte återvända till skolan – men gick i gengäld miste om de härliga utförslopporna. Trafiksäkerheten? Betänk, krigstid, ransonerade drivmedel, gengas, ytterst få bilar, mest hästskjutsar med pinglande klockor. Visst blir man nostalgisk!

Astrid Westin

Min uppväxt i sågverk och brädgårdarnas rike vid Sundsvallskusten

Tvätt i Merlobäcken

Ångermanland och Medelpad blev sågverkens förlovade land och då i första hand Sundsvallskusten, uti Alnösundet. Där låg ett antal av 32 sågverk med dithörande brädgårdar, när efterfrågan på sågat virke var som störst. Tunadal var det första och sedan slog samtliga ut som blommor på en kvist från Klampenborg vid Ljungan och vidare upp genom Alnösundet till Söråker. Där den ena brädgården tog slut, tog nästa såghus vid. Endast några kolmilor fanns däremellan.

Befolkningen på dessa sågverksplatser, var som en enda stor familj. Man visste precis hur var och en hade det. Fattigt var det i högsta grad. Ofta fattades till livsuppehållet. Men var tant Larsson utan mjöl till vattuvällingen så gick hon in till tant Svensson och lånade, eller av någon annan som stod bättre rustad för tillfället. Grannsämjan var mycket viktig i fattigdomen. Man hade inte råd att vara elaka mot varandra. Tänk om man behövde låna några kaffeböner. Nej nog var det bäst att vara sams, om man ville leva vidare med sin familj.

Stackars den arbetare, som vågade bli sjuk. Då brakade helvetet lös på allvar. Fattigdomen blev sjudubbelt djävligare. Det fanns inte någon sjukkas och inga bidrag av något slag. Familjerna hjälpte varandra i den mån man kunde. Nästa gång kanske

det blev den hjälpanes tur, att bli hjälpt. Ungefär så fick arbetarmassorna tänka för att inte gå under. Utan sammanhållningen och en aldrig svikande tro på en ljusare framtid, har arbetarklassen aldrig upp-nått något människovärde.

Många av arbetarna gick dagligen i sitt arbete med vacklande hälsa. Bara några timmars förlust av timpenningen kunde leda till rena katastrofen för en familjeförsörjare. Många gick på detta vis tills dom inte längre orkade och då fanns ingen bot att få, utan många stupade i sitt arbete.

Ja, minnena är många och börjar man skriva och minnas tillbaka, så kommer hela ens livs vandring över en och det är bara att plocka reda på bilderna och berätta dem. Jag kan så väl höra fars röst, när någon av oss vågade bena strömmingen. Då fanns det risk för en riktig omgång smörj, om man inte omedelbart slutade med detta ofog. Eller när han halvsulat något par skor åt någon av oss ungar. Då lät det alltid så här: "Nu lyfter du fötterna unge och drar dem inte efter backen, en fot skall lyftas, inte släpas". Dessa ord från honom tänker jag på varje gång jag hör barn och ungdomar idag komma släpande med träskor på fötterna. Vi arbetarbarn var tvingade att springa barfota från då tjälen gått ur marken, tills frosten återkom på hösten. Vi tog nog

ingen skada av detta, tvärtom tror jag att vi blev härdade.

Ja, det var så fattigt i arbetarhemmen, att det ibland inte fanns skor åt alla barnen på vintern. En syster, som var två år äldre än mig, hade samma par skor som jag en vinter.

Det mesta av skoltiden gick åt till läsning av bibeln, om profeterna och deras bravader, psalmverser och Luthers lilla katekes. Sådant dravel var det mesta vi fick lära oss i skolan. Svenska språket, skrivning och matematik, som kunnat vara till stor nytta för oss i livet, var det inte så noga med. Men att studera Guds ord, Jesus och Johannes döpare det ansågs viktigt, att pränta in i ett barns hjärna.

Ja – det var svårt på alla vis, för oss arbetarungar. Vi hörde aldrig ordet fickpengar, åtminstone hade vi aldrig haft några. Var det någon som bad oss gå ett ärende blev vi mycket glada, för då förstod vi, att vi kunde få något att stoppa i munnen. Godsaker som karameller eller liknande, tror jag inte vi trakterade efter, vi ville hellre ha något i matväg. En bulle eller en smörgås, det tyckte vi var bra betalt för eventuella ärenden. Våra magar var ju tomma för jännan. Jag glömmar aldrig när jag blev god vän med en pojke, vars pappa var faktor i brädgården vid det sågverk där vi var bosatta. Vi var på deras gårdsplan och lekte, (de var bosatta i en av bolagets ensamvillor). Mamman till min nya bekantskap kom ut på gårdsplanen och frågade om vi ville ha en kopp choklad. "Jaa", svarade min kompis, "om min kamrat också får". Vi fick en stor kopp choklad och en härlig smörgås av en stor mjuk kaka som delades på mitten. Den breddes på med Pellerins margarin och som pålägg en sorts grov härlig korv därpå. Idag vet jag att den kallas medvurst, det viste jag inte då. Tänk så gott! Jag började nästan tro att jag drömde. När koppen var tom fick vi mer choklad. Jag blev proppmätt av allt detta goda.

Jag hade flera kompisar att vara tillsammans med, men jag sökte mig oftast hit till den här kamraten, för då fick jag alltid något att stoppa i munnen. Något som var så nödvändigt, för oss fattiga arbetarbarn.

Sommartid höll vi oftast till nere vid ångbåtskajen och badade, om det var fint väder. Där snickrade vi också små barkbåtar, som vi satte papperssegel på. Var det så att det var utvind, ut mot ön (Alnön) då stack de här små barkbåtarna iväg med en väldans

fart dit. Ibland kunde någon, som var skrivkunnig, skicka en hälsning på seglet.

Men vi övade även idrott. Vi gick ner i brädgården och fick ribbor, som vi gjorde ribbställningar av och hoppade höjd. Vi hjulade, slog volter, gick på händer, ja det var mycket att syssla med även då, fast redskapen fick vi göra själva. Även skidor för vinterns lekar gjordes av någon i familjerna. Allt till vår belåtenhet.

Men sommaren var i alla fall ljuvligast. Då kunde vi vistas vid sjöstranden. Vi vinkade åt alla passagerarbåtar som gick i sundet och alla stora lastfartyg. De skulle lasta det sågade virket och frakta det till främmande länder.

Ibland kunde det hända, att någon kom med båten från stan och hade handlat varor och behövde hjälp med att bära hem dem. Då var vi inte sena att erbjuda oss, att stå till tjänst med detta, för då visste vi, att alltid fick vi något i ersättning. Kanske rent av en slant, en tvåöring, den var mycket värd då. För den kunde man köpa en kubb eller en bulle hos tant Berg, som hade sådana att sälja.

Trots den stora fattigdomen, så hade vi barn ändå lugnare på något vis. Vi behövde aldrig vara rädda för trafiken. Ville vi åka spark eller kälke i en backe så var det bara att sticka iväg. Hela vägen var vår. Ja hästkörare fanns ju, men de körde undan själva.

Men höstmörkret var besvärligt, ingen gatubelysning någonstans ute i distriktet. I hemmen var det fotogenlamporna som spred lite ljus men inte mer än ungefär som en tio watts glödlampa. När far kom hem, efter sitt för dagen, så samlades i regel familjen runt det runda bordet, som stod mitt på golvet i det enda rummet. Fotogenlampan stod mitt på bordet och sände sitt svaga sken till samtliga. Far som läste dagens tidning, mor som i regel stickade åt oss barn och vi som läste våra läxor. Psalmverser, bibelord och Luthers lilla katekes, något som då vara mycket viktigt i skolorna att pränta in i ett barns hjärna. Vad som för oss barn skulle bli till nytta i livet, som rättskrivning och matematik, tycktes det inte vara så noga med. Ja, så var det på den tiden, som vi ofta kallar den goda, men som kanske inte var så god ändå.

*Berättat av Knut Lindholm för
Margareta Johansson 1979 om uppväxten
på Skönviks sågverk.*

Museala vardagsrum

Under åren 2011-2014 genomförde de två finlandssvenska museerna Stundars museum i Solf by, Korsholm och Sagalunds museum på Kimitoön ett gemensamt, regionöverskridande museiutvecklingsprojekt. Projektet "Museala Vardagsrum" hade som mål att ta fram program för att göra museerna till öppnare mötesplatser, till lokala "vardagsrum". Vi ville att det museala vardagsrummet skulle bli en identitetsskapande plats för engagemang, avslappning, välmående och lärande. Vi ville göra museet till en plats lokalbefolkningen upplevde som meningsfull och "sin egen" och som besökare längre ifrån lätt kunde ta till sig.

Bakgrund

Stundars och Sagalunds friluftsmuseer är idag museer som inspirerar hembygdsverksamhet och mindre museer runtom i landet. Båda museerna utvecklar hela tiden nya sätt att arbeta med det finlandssvenska kulturarvet. Vi är övertygade om att museer idag kan ha en större betydelse i samhället. Vi strävar till att bli museer dit människor vill och kan komma, där de vill stanna länge och dit de vill komma igen.

Stundars sommarprogram

Under de tre år projektet pågick arbetade Stundars aktivt för att förnya och förbättra museets visningskoncept.

Sedan år 1993 har vi varje sommar haft olika museipedagogiska program i mindre skala. Bland annat har vi arrangerat Tidsresor och gjort olika temavandringar i museet. Tidsresorna var väldigt lyckade, de lockade en stor mängd besökare och tillförde en ny dimension till visningarna av museet. Hela tiden fortsatte vi med traditionella visningar varje hel timme.

År 2010 när Svenska kulturfonden beviljade medel för projektet Museala Vardagsrum, blev det aktuellt att ta steget fullt ut och levandegöra hela museet hela sommaren. Vi beslöt oss för att helt frångå visningarna varje hel timme och istället låta sommarpersonalen "flytta in" i museistugorna och leva ett vardagsliv som det kan ha sett ut år 1903.

Orsakerna till att vi valde året 1903 är flera. Dels kände vi sedan tidigare till en hel del lokala fakta om året, dels är år 1903 i Solf by i Österbotten ett ganska turbulent år. Det händer en hel del: emigrationen till Amerika når sin kulmen, människor flyt-

tar in till Vasa (Nikolaistad) för att söka arbete i de nya fabriker- na, nya moderna redskap dyker upp både i hemmen och i lantbru- ket. Föreningslivet blomstrar och i Finland sker en förryskning. Det är en brytningstid från något gammalt till något nytt. Frågor som: Hur uppfattas detta i Solf? Är man för eller emot nya saker? Hur påverkar världshändelser li- vet i byn? är aktuella.

Det finns med andra ord en hel del att arbeta med kring året 1903 fastän det i sig inte är något märkesår med någon extra stor och spektakulär händelse.

Inledningsvis ville vi få fram så mycket fakta som möjligt om år 1903. Vad hände internationellt, nationellt, lokalt i Vasa (Nikolaistad) och i Solf? Vad åt man? Hurdana kläder hade man? Vad förtjänade man? Vad fanns att köpa i butiken? Vad drömde man om? Hur ville man leva sitt liv? En del av dessa frågor kunde vi få svar på ur våra egna samlingar och litteratur annat fick vi hjälp med från Vasa landsarkiv. Arkivet hjälpte oss att söka fram källor vi kunde forska i. Senare gjorde landsarkivet en utställning om år 1903 ur samma källor. I och med samarbetet fick arkivet mer synlighet och vi fick en ovärderlig hjälp.

Vi valde att ta med Lanthandeln, Bondstugan och Smedens stuga i programmet. Att det blev just dessa byggnader föll sig naturligt eftersom de ligger rätt till, man ser dem bra när man kommer in på museiområdet och de är alla representativa på sitt sätt. Förutom i dessa inomhusmiljöer rör sig personalen över hela uteområdet.

För personalen blev det en större mängd kunskap att ta till sig. Dels skall de lära sig allt om museet och byggnaderna och föremålen, något vi även krävt av vår personal tidigare år, dels skall de lära sig en mängd fakta om år 1903. De behöver också sätta sig in i sina "roller" – hurdana människor skulle de ha varit år 1903? Skulle de ha drömt om äventyr i Amerika eller skulle de ha velat stanna kvar på hemgården? Skulle de ha valt att satsa på utbildning, var detta möjligt? Drömde de om att gifta

sig? Ville de flytta in till staden och var de aktiva i föreningslivet? Hurudan var deras förhållande till andra människor i byn?

När det gäller de olika museibygnaderna finns det en del att ta hänsyn till. Vi är ju trots allt ett museum med de begränsningar och möjligheter det innebär. I Smedens stuga är det lätt, den är anpassad för museipedagogisk verksamhet och allt i stugan får och bör röras. Här finns dupletter och kopior av föremål, här kan man elda och baka, här finns även rinnande vatten. I Lanthandeln som är en rent museal miljö bestående av en handel, ett postkontor, en kammare och ett kök fick vi rensa ur en hel del föremål och lägga till annat som inte är lika ömtåligt. Till Lanthandeln "flyttade" en handlardotter/son in. Ibland har de en piga/dräng med sig. Här bakar man sockerkaka och kokar mat, läser dagstidningen från år 1903, från Vasa landsarkiv fick vi låna både det svenskspråkiga Wasabladet och den finskspråkiga tidningen Waasa, syr på trampmaskinen, broderar samt säljer och för bok i affären. I Bondstugan har vi förmånen att ofta ha någon av våra hantverkare placerad. Bondstugan är vår finaste och mest känsliga byggnad. Vi vill gärna ha den öppen så att besökarna kan se den samtidigt som det är svårt att arbeta inne i den eftersom miljön är musealt känslig. Oftast arbetar de som är stationerade i Bondstugan utanför på gårdstunet med diverse snickeriarbeten, vässar knivar, liar o.s.v.

Utesysslor som passar bra att göra i museet är bl.a.

att slå gräs och barka stockar. Ett litet trädgårdsland försöker vi oss också på. Drängarna och pigorna kan ju i princip utföra det mesta av utarbetet på museet så länge de ändå har besökarna som första prioritet.

För att genomföra programmet engageras dagligen 3-5 personer. Alla dessa personer har som uppgift att "leva år 1903" och utföra sysslor man skulle ha gjort i byn då. Det lagas mat, tvättas kläder, handlas, tas hand om djuren, slås gräs, klyvs ved m.m. Och förstås pratas och skvallras det! Vad skulle ett liv i byn vara utan diskussioner, rykten och skvallor?

Sommaren 2015 kommer vi fortsättningsvis att leva år 1903 i museet men vi kommer också att erbjuda visningar, skollektioner och övrigt schemalagt program som t.ex. att mata djuren, baka rågbröd eller tälja en egen smörkniv. Med ett schema blir programmet mera överskådligt för våra gäster och lättare att strukturera för vår personal. Vi satsar också mer på fasta utställningar med dockor, ljud och berättelser från lokalsamhället i den del av museet vi kallar för "Grå byn". På detta sätt kan vi erbjuda upplevelser både för de besökare som vill ha ett schemalagt program och för det som vill vandra omkring i egen takt.

Victoria Nylund

*Bilder ur Stundars arkiv
www.stundars.fi*

KOLLA VÅRA HEMBYGDSGÅRDAR

Nu finns boken Kolla Våra Hembygdsgränder åter i lager. I boken hittar man råd och tips kring praktisk förvaltning av föreningsdrivna lokaler och ska ses som ett hjälpmedel när föreningen systematiskt upprättar sin underhållsplan. Materialet lämpar sig väl att använda vid arbetsdagar, styrelsemöten eller i en studiecirkel. Det kan tillämpas på de flesta typer av byggnader för att tidigt lokalisera underhållsbehov och därigenom minska kostnaderna för åtgärderna. Samtidigt är förhoppningen att större försäkringsskador ska kunna förhindras och begränsas, en viktig del för att kunna behålla låga försäkringspremier för hembygdsföreningarna.

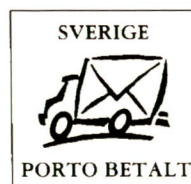
Första trycket gjordes 2013 och alla föreningar som hade Hembygdsförsäkringen för sina byggnader fick den då tillsammans med sin försäkringsfaktura. Boken blev väldigt populär och tog slut fort, men nu finns den alltså återigen att beställa ifrån kansliet.

HEMBYGDSFÖRSÄKRINGEN

Hembygdsförsäkringen,
Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygdsforsakringen@hembygd.se 0200-22 00 55

Avs. Medelpads & Ångermanlands Hembygdsförbund
Åstön 765, 860 35 Söråker

B
Föreningsbrev

Konstinjektion!

7 mars – 24 maj 2015

Vernissage lördag 7 mars kl. 13.00

Utställningen invigs på Murberget
av kulturchef Märta Molin,
Landstinget Västernorrland.

 Landstinget
Västernorrland

Bengt Lindström "Lappkungen". Bilden är beskuren

Lindström och Lappkungen

14 februari 2015 – 14 februari 2016

Utställningen visar Bengt Lindströms
norrländska ursprung och
sanhörighet med samerna och
deras kultur som genomsyrar
hans konstnärskap.

www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-16
Butik & kafé, tfn 0611-886 10

 murberget
Länsmuseet Västernorrland